

Megjelenik minden esztendőnkön sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 frt.; félévre 3 frt.; negyedévre 1.50 kr. Előfizetheti minden postahivatal és könyvtárnál.

Hirdetések díja: 4 hasabos petit sor 9 uj kr. **Szorkozattól szállás:** mászáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

Szlávy József.

A politikai lapok hatáskörébe tartozik fejtegetni az okokat, melyek gr. Lónyay Menyhért miniszterelnököt megbuktatták. Mily megtámadásoknak volt kitéve a parlamentben, mily surlódás forgott fönn közte és a honvédség népszerű főparancsnoka, József főherceg közt, ezek mind el voltak mondva a politikai közlönyök által. A miniszterelnök helyzete nem lehetett valami tövis nélküli, s később kiderült, hogy az uralkodó többség odaadását sem bírta oly mértékben, mint szükséges birnia egy kormányelnöknek, ha pártjára minden kérdésben számítani akar. Beadta tehát lemondását ö felségének, s bevett szokás szerint vele együtt lemondott az egész miniszterium.

A felség elfogadta lemondását, s miniszterelnökké az eddigi kereskedelmi minisztert, Szlávy Józsefet nevezte ki, a többi miniszterek pedig újra megmaradtak, kivéve, hogy Szlávy előbbi helyére gróf Zichy József, fiunei kormányzó neveztetett ki.

Szlávy kineveztetését az ellenzéki sajtó is oly hangon fogadta, mely mutatja, hogy becsülés kíséri az új miniszterelnököt, ki a parlamenti vitákban megőrzé mindig a férfias nyugalmat, nem ingerelt, s általában a legrokonszenvesb jelenségek közé tartozik. Nem azon férfiak csoportjából való, kik régibb vagy újabb működés által már országos népszerűséget vívtak ki, s kiket nevezetes eszmék körül, vagy nagy ügyek élén látott küzdeni az ország. Ő azon tehetségek közé tartozik, kik csak nemrég bírnak névvel, mióta tehetségük igénybe vétetett, s addig csakis környezetük körében tudták érvényesíteni tulajdonságaik méltánylását. — Sokkal több van benne a bürokratából, mint az államférfiből és valószínűleg sokkal nagyobb sikerrel fog működni administratív kérdések elintézésében, mint politikai eszmék vagy elvek kultiválásában.

Mint szónok, a kérdések tárgyilagos fejtegetésben figyelemre méltó s eszmék utáni hevitlenség nem tartozik tulajdonai közé. Jól beszél, de nem ragad el. Az eszmék gazdasága helyett

ötletei vannak, olykor találók, olykor pedig eszépések, miáltal mint polemikus szónok lett szívesen hallgatott tagja a parlamentnek. Előadásában nagyon otthonos, s modora inkább társalgási, mint szónoki; fesztelen és jókedélyű. Valóban soha sem hallottuk eddig sem keserűn, sem pedig szemrehányón szólni. Ha cáfolt valamit, úgy tünette föl, hogy az csekélység, s aztán könnyűden, olykor ércelve bánt el vele. Ha beszél, a gyorsírónak többször oda kell jegye ni: derültsg.

Majláth, Szécsen, Vay oly emberek, kik a magyarosodás ügyét épen nem tartják másodrangú kérdésnek.

Az új miniszterelnök, ki e hó 4-én tette le az esküt a király kezébe, s e hó 6-án mutatta be magát a törvényhozás két házában, 1818-ban, március havában született Győrben. Nemzetsége azonban Bihar megyéből való, s ott élnek rokonai, ott vannak birtokai. Atyja őrnagy volt a hadseregben, s majd itt, majd ott tanyázott csapatjával, magával vive családját is. Így történt, hogy a jelenlegi miniszterelnök gyermekkorát Olaszország különböző városaiban töltötte. Atyja katonai pályára szánva, később a bécsi Theresianumba adta nevelésbe. De az ifjú eleje helyezte a polgári pályát a katonainak, s midőn hadi szolgálatra kellett volna lépnie, a selmeci bányászakadémiába ment, s ott elvégezte az egész tanfolyamot.

Szlávy mint bányász szakképzett férfiú, s ezt a független magyar kormány is tudta, midőn a bányágyek vezényletével bizta meg. Pályáját Oravicán, e gazdag bányavárosban kezdte meg a bányatörvényszéknel. Nem sokára azonban Bécsben a császári kir. udvari kamaránál lett hivatalnok, majd pedig 1846-ban Budára, a m. kir. kamarához nevezteték ki fogalmazónak, egy év múlva pedig titkárnak.

1848-ban Kossuth pénzügyminiszter az oravicai bányagazgatással bizta meg, s ez állásán, melyet lelkiismeretesen betöltött, dec. hó végeig maradt, mikor a császáriak elfoglalták a bányászatot. Debrecenben, az akkori kormány szék-

helyére vonult mindaddig, míg Bem fegyverei Erdélyt és a bányászatot megtisztították az ellenséges csapatoktól. Ekkor mint kormánybiztos küldetett Oravicára, s ott maradt a szabadságharc elnyomásáig, sőt azon túl is. A világsi katasztrófáról csak a menekülők előadása után értesült, s ő is menekülni akart Törökországba. A megrémült bányászok ekkor zajosan követelték, hogy maradjon közöttük, s gyámolítsa őket nagy zavarokban. Szlávy valóban ott is maradt, és mindenesetre

Szlávy József.

Műveltsége kitünő s kereskedelmi ügyekben vagy plane bányágyekben valódi szakférfiú. Kisé cosmopolita, a mit megmagyaráz, hogy gyermekéveit a hazán kívül töltte, s aztán tanulmányai nagy részét Bécsben végezte. E vonását sokan aggodalmasan emlegetik, mert a magyarosodás ügyének most igen elszáint védelmezőre van szükség. A mi konzervatívaink csakis azért bírnak bizonyos jelentőséggel még mindig, mert tőzsgyökeres magyar férfiak, s valóban Sennyei,

érdekes följegyezni, hogy Komárom bástyáin és az oravicai bányaeületeken lengett legtovább a magyar zászló.

Szlávyt a hatalom fogságba ejtette, s a temesvári hadi törvényszék öt évi súlyos fogságra ítélte. Két évet el is töltött belőle Olmütz várában, mikor kegyelmet kapott. Most Bihar megyébe, rokonai körébe vonult, s kizárólag a gazdálkodással foglalkozott. A következő éveket itt és Pozsonyban töltötte.

1860-ban, mikor már a ránk súlyosodott vas-kéz elfáradt s az országot engedményekkel kecsesgették, Szlávyt a helytartótanáchoz nevezték ki tanácsosnak. Nem sokáig viselte hivatalát, s az alkotmányosdi után ismét bihari birtokára ment. Midőn 4 év múlva a Sennyei-Majláth-féle kormány vezette az ország dolgait, Szlávy főispán lett Bihar megyében, s mint ilyen, az 1865-dik év végén megnyílt országgyűlésen a főrendiházban foglalt helyet, s a ház egyik jegyzője volt. 1867-ben kinevezetvéen a miniszterium, államtitkár lett a belügyeknél és Csongrád-m. tápei kerületét is képviselte az országgyűlésen; 1869-ben pedig Pozsony város egyik kerülete választotta meg. Wenckheim visszalépve a belügyészségtől, Szlávy is lemondott, mignem gr. Mikó Imre lemondása után Gorove foglalván el a kabinetben ennek helyét, Szlávy a megüresedett kereskedelmi és földmívelési tárcát vette át. Innen szólítá föl a korona bizalma egy új kabinet alakítására.

Az új kereskedelmi miniszter, gr. Zichy József arcképet és életrajzát a nov. 14-diki számban közöltük.

Megsemisülés.

Úgy tart a kétség átkarolva,
Mint tengeri sziklák a hab;
S mint szirtéken az örvény fodra
— Szilaj véstől ha földtagad —
Úgy ömlik a kin fölöttem,
Elhordva gyors hullámain
Örömtől izzó képzeletben
Teremtett szép ábrándjaim.

Mint véstől elkopott levele,
Hervadt reményem ott libeg,
Lankadt karom, ha nyujtom érte,
Még csak nem is éri át meg.
Zugó habok tájtékos árja
Gyorsan ragadja mind odább,
S én esüggedőn ott álldogálva,
Nézem növekvő távolát.

Nézem, hogy a futó habokba
Lassan-lassan alább merül
S reá a tenger barna fodra
Mint szemfedő fátyol terül,
Mig egy láthatlan kéz a mélyről
Vigyázva, gyorsan érte nyul . . .
Nézem . . . és lelkem csak leszedül,
S utána az örvénybe hull.

BATIZAI ANTAL.

Összeesküvés a tengeren.

(Elbeszélés.)
(Vége.)
IV.

Mig a doktor az előkészületekkel volt elfoglalva, Jefferson kapitány előtt Toby kormányos két matróz állott.

— Nos Toby, mi a baj?

— Kapitány úr, én meg nem állom szó nélkül.

— Beszéljen, öregem!

— George fiam ezelőtt tíz perccel látta, hogy az a spanyolköpenyeges egy levelet dugott az ágyu torkába.

— Ismét?!

— De úgy van!

— Pedig most nem reggel, de este következik. Avagy szokott ön, Toby kormányos, este is rühözni?

— Kapitány úr, ez méltatlan gúny!

— Jól van, beszéljünk hát komolyan. Van-e önnek bizonyítéka?

— Van.

— S mi az?

— Egy levél.

Jefferson kapitány meghökken.

— Ah!

— A kapitány meg van lepve?

— Kissé.

— Olvassa el, kérem!

Jefferson átvette a levelet s ezeket olvasá:

»Doktor. Minden rendben van, a matrózokat s utasokat elaltatom, ma én leszek a szakács. Önnek adom a kapitányt, hadnagyot s a három kormányost. Tehát ma este. Juan.

Jefferson kapitány alig tudott szólani. Toby kormányosra tekintett, látta annak becsületes arcán az őszinteséget, hozzálépett, megfogta kezét s halkán mondá:

— Köszönöm, Toby! Ezt soha sem feledem el. Boosásson meg!

— Önnek, jó uram, mindent megteszek.

— Most pedig rám figyeljete. Én amerikai vagyok s a vegyészethez szintén értek; engem ne főtsetek. Toby kormányos, ön fogja tudni, mit kell tennie, hogy a matrózok s utasok az ételüket érintetlenül hagyják.

— Ige, kapitány!

— Most mehetnek!

Azok eltávoztak.

Ezalatt az este beköszöntött.

Ekkor jelenték a kapitánynak, hogy Jack szakács hirtelen rosszul lett, így az étkeket egy spanyol ajánlkozott elkészíteni.

A kapitány elmosolyodott s helybenhagyólag intett.

Azután a kabinetke ablakához lépett.

— Még messze vagyunk, a világító torony is alig látszik. Ah! hisz csak 14 napot jövőnk még, s 18-at kell mennünk.

Kopogtatást hallott.

— Yes!

Doktor Castillo lépett be. A kinyitáskor a kules is kiesett, a doktor lehajlott, s a kapitány észrevette, midőn külről helyezé azt a zárba.

— Jó estét, kapitány!

— Nos doktor, hát a szer?

— Itt van.

S azon palackot vevé elő, melyben az absinthe volt.

— S jó ez, doktor?

— Izlelje meg.

— Tegye ön azt. Ha keserű, észreveszem arcán, s nem fogadom el.

— Ön fél a keserűségtől?

— Borzadok.

Doktor Castillo kivonta a dugaszt s jót ivott. Ezt látva a kapitány, ő is megizlelte.

— Ah! doktor, hisz ez absinthe!

— Igen.

— Hisz ez van nekem.

— Mitsen tesz. Ah! mi szép holdvilágos éj van! — szólta a doktor az ablakra mutatva, s a szavaknál valóban a kapitány az ablakhoz fordult.

Ugyane pillanatban a doktor kivonta a dugót az arzenikövenyt tartalmazó palackból s a földre helyezé. Midőn a kapitány megfordult, sajátágságos szag ütött orrába. Megismerte az arzenikövenyt s az asztalon két dugaszt pillantott meg. Egy eszme villant meg benne. Hirtelen fölkapta a két dugót, kiugrott a szobából s a kabinetet az orvosra zárta.

Midőn a földzeten volt, hat embert látott megkötözve.

A kapitány eléjük lépett s fölismere az egyikben a gardunno-köpenyest.

— Mi történik itt?

— E gazemberek az ételbe mérget tettek, az egyik szakács elhalt! — mondá Toby.

— Micsoda?

— Ezek itt méregkeverők!

— Van bizonyíték?

— A szakács hullája.

— Hol Bolton úr, a hajó orvosa?

— Itt vagyok, kapitány! — mondá egy éppen akkor odaérkező fiatal ember.

— Menjen s vizsgálja meg a hullát.

Az orvos eltávozott s tíz perc múlva jelenté, hogy a szakács az aphisia-folyadék által mérgeztetett meg.

A kapitány böszülten kiáltá: »A tengeri codexet!« mire egy kör képződött körülte az utasok s matrózokból.

— Hogy hívják önöket? kérdé a kapitány a foglyoktól. — Toby kormányos jegyezze!

— Juan Bilboro, Paulo Gelten, Paulo Bertan, Gilaume Mark, Poitiers Edmund, Soperl Carlo.

— Önökre gyilkosság, a mérgezés bizonyult be. Önök az étkekkel meg akarták az összes személyzetet mérgezni.

Semmi felelet.

— Van mentesgük?

Ismét mély hallgatás.

— Tehát Toby kormányos, húzza végig a nevetket vörössel, s jegyezze oldalt: Az angol tengerészeti c. 34. §-a szerint bűnösöknek, mérgezőknek találtattak, s a nevezettek ez okból fölakasztattak.

Itt-ott lehetett látni egy halvány arcot. Jefferson kapitány pedig parancsot adott a vitorla rúd-lejebb boosítására.

Egy óra múlva a »Mirando« földzeten hat fölakasztott hulla esüggött alá az árboeról s lebegtek ide oda a léghen. A földzeten senki sem volt, ki e szomorú látványt szemlélte volna.

A kapitány komoly hidegséggel nézte végig a kivégzések jelenetét, aztán így szólta Toby kormányoshoz:

— Eresztesse le ön a ladikot, s az evezővel bökje be ablakomat.

— Miért?

— Ne okoskodjék, csak tegye meg!

— Azonnal.

Úgy történt.

Aztán Jefferson is kinyitá a kabinet ajtaját. Mérges lég vonult ki onnan, de már erőfentül.

Benn egy borzasztó kínlódást elárló hulla volt az ablakoska alatt összegörnyedve. A holttest area eltorzult s mindkét karja idomlatanára duzzadt, jelöl, hogy a mérges kipárolgás elől kezével akarta bedugni az áveg nyílását.

— Toby kormányos!

— Itt vagyok

— Keresse föl a doktor Castillo nevet!

— Megvan! — válaszolt kevés idő múlva Toby.

— Jegyezze oldalt: »Holtan találtatott!«

— Édes kapitányom, — szólta ezután Toby, — nem ittam én rühöt soha, de most ittas vagyok az örömtől, mert én megmentettem a hajót.

— Igaza van, Toby kormányos! Vegye elő a kitüntetési jegyzéket. Jegyezze »Toby kormányos megmenté a Mirando személyzetét s a hajót; ez érdeméért Jefferson Briant kapitány a megüresült hadnagy állomás II-dik fokozatára emelte.«

A matrózsereg hangos »hurrah«-ban tört ki.

Ugyanekkor tette a fölgyelő az ágyulövést. Aztán hangzott az állomási kikötő:

— Hawaii.

Közlő: GOLENICH FERENC.

Egy kis monographia.

(Szabolesi jegyzetek.)

Mióta Dante, Petrarca meg Cola Rienzi az olasz határt turkálni kezdték, régiségeket kutatván a mai nap már annyifélel háborgatott földgyomrában, azóta már egy lyukas fazéknak meg egy esonka kardnak is van története. Van pár régi pénz? Fogd ré, hogy Rákóczy apánk hul-

latta ki dolmánya zsebéből, mikor erre lovagolt, azonnal előáll egy rozsdás kezű numismata, töviről-hegyire összeboncolja pénzedet s »hálás köszönete« mellett elsiet vele a nemzeti muzeumba. Van pár ősi okiratod? A historikusok agyonkínóznak érte. Ha történetesen székely nemes vagy, a heraldika kétféle kisértetői szállanak meg álmaidra is. A történet, archaologia és monografia terén ma már mindenfelé eláradt ez a »dicséretes buzgalom.« (De sokszor megdicsérték, egyebet nem is csináltak vele!) Ez a dicséretes buzgalom elterjedt Szabolcsmegyébe is, melynek híres nemeséről újabb időben nagyon hallgat a krónika. Ott az operencián... azaz a nyiregyházi homokbuckákon, meg a kállói szőlőkön túl van egy ócska »vár« (ezt a nevet adták a rozszant megyeháznak, boldoguljanak vele!), abban az ócska várban díszleg a »szabolcsmegyei muzeum,« báró Vécsey József úr s más nemesgondolkodásuaknak eszméje, régi kardok meg ócska pisztolyokban megtestesülve. Jó egy éve lehet, hogy azt a hírt is meghozta a Fama, miként a derék *Föltényi* János úr tollából megnyerjük Szabolcs monografiáját is. Bizony ma már mindennek van története. Utóvégre kisítjük, hogy Szabolcsnak is van talán egy-két régi dala a régi dicsőségéről. Szabolcs tehát frigyel akar kötni a történelmi műszájjal. Fájdalom! itt közönyt kell jelezni, mert úgy látszik, hogy csak pár újságtaló, spekulatív pápaszem akadt meg *Föltényi* úr vállalkozása hírére, vagy ha többen olvasták is azt, mihamar szépen elfeledték. Reméljük, hogy *Föltényi* úr munkás kezé nem bányadt el.

Az igaz, hogy nem kis feladat egy jó monographia szerkesztése s ahhoz támogatás is szükséges. Mit tett ez ügyben a nemes vármegye, az egyes városok hatósága, az archaeologiai társulat? Mindez előttünk sűrű lepellel takart nagy titok. Másutt a megye s a városok nagyművét üsztündijakat szavaznak meg az ily célra, vagy mi több, pályázatot hirdetnek. Szabolcsban úgy látszik, alszik ez ügy.

Talán azt várjuk, hogy munkáinknak a nyelvölő dajkákat regéljenek továbbra is a mult felől?! De félre a rekriminációkkal! Addig is, míg a monographiában tüzetes jellemzést olvashatnók az eseménydús Szabolcs történeteinek, engedjék meg t. olvasóink, hogy szerény buvárlatunk s észleleteink eredményét lehető röviden bemutatnassuk Szabolcs nevezetességeiről, elsöben is magát a történetet, azután az irodalmat illetőleg.

I.

Kezdjük a honfoglalásnál. Mikor a vezérek Tokajnál szétváltak, Tas és Huba, kik Dél-Magyarhon (Bihar) meghódítására küldték, legelőbb is egy sikszágot kerítettek hatalmukba. Ez a sikszág volt Szabolcsmegye.

Az elnevezés ténye köztudomású levén, nem is időzünk itt soká, hanem Dézsen és Ménmaróth futamodásán keresztül, vezessük vissza vezéreinket Árpádhoz, mivel Ónodnál történt a találkozás. Hogy Szabolcs területén jó darabig tanyáztak őseink, kitűnik abból, mikép több szabolcsi helynév majd közvetve, majd közvetlenül egyenesen rájuk utal. *Szabolcs* ott nem is említve, találkoztunk *Acsád* (Acsád Huba vezérnek atyja volt), *Megyer* (magyar), *Tas* stb. nevekkél. Azután meg be van bizonyítva, hogy a kisvárdai várat Huba vezér építteté.

Már királyaink idejében több tere nyílik buvárlatra a történelemnek. Sz. László Geszterédnél verte meg a kunokat, s e győzelem emlékeül Kisvárdán templomot is emelt, mely mai napig fennáll. Ugyanő Szabolcsnál országgyűlést is tartott, mit Nagy Lajos ismételt Óvenesellén. Azonban mi nem akarunk itt egész históriát nyújtani; miért is a »variatio delectat« elvénél fogva egy jó nagy ugrást kockáztatunk.

De végeztünk előbb 1459-eel. Ez évben ugyanis több szabolcsmegyei jobbgyé megszökött urától s Debrecenben akartak letelepedni. Ide vonatko-

zik Mátyás királynak egy, ez évi szept. 27-kérelt rendelete, hogy t. i. ily esetben ne a földesurak, hanem az illető város hatóságai bírászkodjanak.

Ha talán valaki a nyír-bátóri templom ódon ivézetén megtört zsolozsmákon elmereng, egy-egy elhalló dallamról eszébe juthat a hős, kinek áhítatos lelkében fogamzott a gondolat, Bátort egy ékes szentegyházzal megajándékozni. A nyír-bátóri templom ma mint ereklye is nagybecsű, mert a középkori építézet egy impozáns maradványa ránk nézve ritka értéket nyer, ha meggondoljuk, hogy nem oly mérhetlen mennyiségű régiségekkel rendelkezünk, s róla pár adatot följegyezni már csak azért sem lesz fölösleges, mert »a ki várakat épít, jól tudja, mily hasznát veszi egy szögecskének is.«

E templomról — ha nem csalódunk — legrutóbb *Ipolyi* emlékezett meg egy akadémiai fölolvadásában, de csak futólag s csupán névről; mert értekezésének tárgyaül egész középkori építézetünket fölfelelte, s így e becses maradvány tüzetes leírásába nem bocsátkozhaték.

Ismerjük a kenyérmezei diadal (1479.) körülményeit. A martalék, melyre magyarjaink ez ütközet után szert tettek, roppant török kincs vala. Történelmi nyomozások valószínűvé teszik föltevésünket, mely szerint *Báthory István*, Erdély vajdája, e kincs egy részét a Nyír-Bátóiban emelendő egyház építési költségeire szánta. Halála után örököse, *Báthory András*, tett ugyan idevonatkozólag rendelkezéseket, de ő maga az *eszedi vár* építésével levén elfoglalva, e templomra csak fia, szintén *András* (tehát e néven II-dik) kerítette sort, a mint az ajtó fölötti emléktábla is bizonyítja. Ez említett *András*, továbbá fivére *I. György* és *II. István*, szorgoskodtak az építés körül; sőt tényleg is részt vettek abban; mert állítják, hogy a templom hajójában elhelyezett padokon, e mesteri műveken ők is dolgoztak.

E szövekek »bámulatos szorgammal apró fűcskék-ből faragtatták.« — mint az 1810-ben e templom megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése mondja — s tökéletességre *András* vitette azokat. Különböben e tételt a szöveken lévő latin fölírás is minden kételyt kizáró bizonyosságba helyezi.

Báthory András, még a régi vallás hű fia, természetesen ker. kath. célokra építé e templomot; azonban a reformáció terjedtével *Báthory III. Györgynek*, *András* második fiának akaratóból a ref. isteni-tisztelet számára nyitattott meg. *Ember Pál* följegyzése szerint, ugyane *III. György* volt az, ki az óvári zsinatot (1554) tartá, s ki a *Károli-féle bibliát* is kinyomatta. (Vizsoly, 1590.) Hamvait is a báltóri egyház boltjai őrzik. Még *Bátory Gábor* neve is összeforrt később e templom történetével. E fejedelm kivégeztetvén, egy darabig temetetlen holteste majd *Ecsedre*, majd *Bátóba* hozattott, hol aztán halála után 15 évre, *Bethlen Gábor* intézkedett fejedelmi végtisztességtételéről. Ez alkalomra vörös márványból szobrárt is kifagarták, egyik kezében buzogányt, másikban karddal, lábai alatt egy vonagló oroszállannal, s ezt is a báltóri templomban helyezték el. E márványkép sokat szenvedett az idő viszontagságaitól, s azért javallá az 1810-diki bizottság illő kitarozás után, fölkébe zárt.

A templom, mint említők, sírbolttal is bír, mely a nyír-bátóri *Báthory*-család (Somogy, Szatmár és Szabolcs örökös főispánságának tulajdonosai) temetkezési helye volt. E sírbolt is romlásnak indult később, elannyira, hogy a XVIII. század elején már *Szegedi János* jézusrendi tag gunyosan emlékezik róla. Ugyanőt a bátorság jelvényei, a falra függesztett bika-szarvak is bántották.

Nyír-Bátóiban mind e most leirt ref. egyház, mind a minoriták temploma a »hanyatló goth stýlben« épült, melyet — mint tudva van — a »csodálatos« (mirifica structura) s a tiszta goth stýl előzött meg műépítézetünk történetében. Egyéb-

iránt, úgy látszik, hogy a XVI. század építésete kezdett már ez idők szerint zilált és kevert lenni. Az ingadozás egyik s másik izlés közt észrevehető. Még a bátóival egy időben emelték a budai, szakolcai, soproni egyházakat, s ezek mindannyija az »izlés meglehetősen tisztaságával« dicsékszik, mint *Ipolyi* kifejezi, holott már a bátórin élénken ötlék szembe a goth stýl »hanyatlás«-a.

II. *Rákóczy György* legutóbb szintén Szabolcsban, ennek felső részén táborozott, nem sokára per *Munkács Lengyelországba* futamodván. *Booskay* idejében nagy dulongásoknak volt e megye kitéve. *Booskay* ellen küldetvén a császári hadak, ide tartottak, mivel *Acsád* környékén terjedtek el a »forradalmár« magánuradalmi. Ez időben dültek föl *Gudot*, melynek templom-romjait, illetőleg már csak e romok bebozotosult helyét alkalmunk volt látni. E dülásokat 1687-ben a rendek mint *gravament* terjeszték elő, s meg is ígértetett *Booskay*nak 8000 arany kárpótlásul.

A régi jó táblabírák korsz kában szintén sokszor ölt rokonszenvet arcot ős Szabolcs. Az akkori időben zajos restaurációk története sok érdekes epizódot foglal magába, melyekből a híres *vicspán*, *Dezsi*, majd az öreg »*Józsa doktor*«, a szabolcsi *Hyppocrat*-dynastia hírhedt tagja, majd a *Dessewffy*ek, *Ibrányiak*, *Czóbelek*, *Gencsy*ek stb. alakjai magasodnak elő.

II.

Ha respektáljuk *Fehérmegyét*, mert övé *Nyék*, hol *Vörösmarty*, meg *Biharmegyét*, mert övé *Debrecen* és *N.-Szalonta*, hol *Csokonai s Arany János* bölcsőjét ringatták, Szabolcsal se bánhatunk el egykedvűen, ha pillantásunk *Bercel* felé téved. Ki ne tudná, hogy *Bessenyei*, a híres magyar testőrrel, ennek születéshelyéről szólnak. *Bessenyei* Szabolcsé, e megye tanácsa is ajánlotta *Mária Terézia* kormányának a deli szál férfit, ki aztán *Bécsből* (mily különös játéka a végzetnek!) harsantá meg a magyar ébresztőt. A *berceli* öregek ma is annyit tudnak beszélni e kedves »öreg ur«-ról, ki fiatal korában híres volt erejéről és sokeketőségéről.

Bessenyei idejétől nem sokkal utóbb, *Kazinczy* és *gr. Dessewffy József* korában már több irodalmi eseménynyel jön összefüggésbe Szabolcs vármegye. *Kazinczy*, ki *Petneháza*n (Szabolcsban) is birt, gróf *Teleky Samu*, akkori kir. biztos, *Vay* főispán mellé főjegyzőnek akarta nevezni, de ő *gr. Török Lajos*nak (ez volt ipja) unszolására inkább kerületi iskolaigazgatóságot vállalt. Innen-túl *Dessewffy József* tusculanuma, *Szent-Mihály* (Büd tószomszédságában) képezi mondhatnók *Mekkáját* Szabolcs vármegyének. Megfordult itt sok író, politikus meg táblabíró. *Kazinczy* ünneplte is egy epigrammjában, melyet ideiktatunk:

Szent-Mihály.

(A később idők képében.)

A kit Athéne nekünk s a héthegyű város irigyel,
A kinek ajkairól nestori sváda szakadt,
Holdjait itt szánta, mint *Xenophon*; itt vere lantot,
Gyermekeit itt nevelé szíve nagy érzetben,
Pusztá vala a vad sík, perzselt agyag: *Eleonóra* *)
Rápillanta s az im, *Thessali Tempe* leve.
Térj árnyékiba, hív idegen; szent helye jutottál,
S az büszkén most is hirdeti géniusit.*

Ez epigramm egy kis »esemény« volt akkor. A »Hébe« című almanach szerkesztője, *Igaz Sámuel*, sietett is különösen megkérni *Kazinczyt*, hogy bocsássa rendelkezésére. *Sz.-Mihályt* a »széphalmi hárfás«-on kívül *Döbrentei* is többször fölkereste.

»Halhatatlanítva« vannak *Sz.-Mihályon* s *Bercelen* kívül még a nyiregyházi homokbuckák *Dessewffy József* »Somjas vadász« című költeményében (»*Minerva*« 1826.), aztán *Acsád* és *Adony*, *Kazinczy*nak egy epistolájában. Irja egy barátjához, hogy *Jupiter* hajdanában kalandra ohajtvá menni, *Mercurral* lyukat is vajatott az égen, föl-

*) *Sztáray Eleonóra* grófnőlyg, *Dessewffy* nejje.

dükre bocsátkozandó; s a mint hű »postillon d'amour«-jával leereszkedék, hát a Nyírségen, Acásád és Adony között találta magát. Itt volna-e a világ közepe csakugyan? nem számítottuk ki.

A »nyiri dámák« régi szabásu kedvence poétája, Terhes Sámuel a század elején Nagyfaluban volt ref. prédikátor s Kazinczy a Toldyhoz írt levelei egyikében (1828. jan. 28.) utal a tréfákra, miket az elmébe ungvár-németi Tóth László követett el prédikátorunkon. Egyszer pajkosságból összekasztott a szekerével, máskor meg a lapokban hirdettette, hogy Terhes bizonyos munkáka ad ki, mire T. zsidóversekben replikázott. Ugyan-csak a volt nagyfalusi prédikátor írta az a mesze terjedt népdalt is, mely így kezdődik:

»Nem úgy van már, mint volt régen,
Nem az a nap süt az égen, stb.«

Ez] aprólkosságok mellett teljesen imponáló azonban Szabolcsmegyének egy határozata 1830-ból. Utasítást adott követneik, hogy buzditaná-

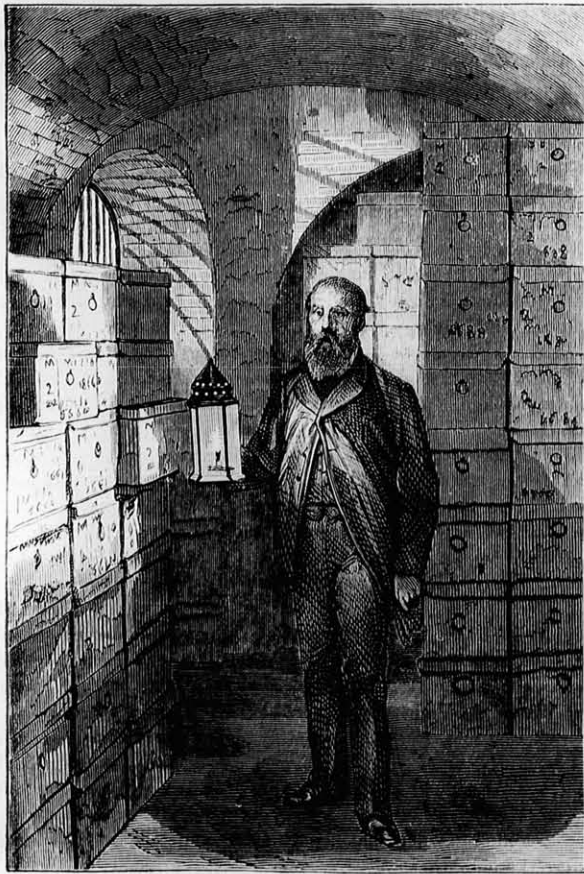
olvasók és könyvvevők számát.« (1830. dec. 10.)

Ez ohajtás mai napság is ránk férne, fájdalom! Megemlíthetjük még, hogy midőn az öreg *Trattner* (pesti könyvtáros) az »előfizetés« szokását kezdte nálunk meghonosítani, Kollár Károly Nyíregyházáról mint tevékeny gyűjtő szerepel; s hogy a kitűnő esztetikus és kritikus, *Erdélyi János* Szabolcsban hegyezte tollát, több úri családnál itt nevelésközdővén. A most említett Nyíregyháza, ez ifjú, de biztos léptekkel siető, alföldi város, 50-és éveink idején följegyzésre méltó lelkesedést mutatott a hazai irodalom és művészet iránt. Fáy András és Pólya József buzdítása az irodalom pártolására itt adott első viszhangot. A lelkes nyíregyháziak dr. Juhász Kálmán indítványára, tüstént egy »magyar tudományos könyvtár«-nak vetették meg alapját; 57-ben a fejedelmi körút alkalmával pedig, ennek emlékeztére 1000 forint adakoztak a tud. akadémiára. Nyíregyháza neve összeforr még egy jeles zenészünkével is, *Szénfy Gusztávéval*, kinek »Apo-

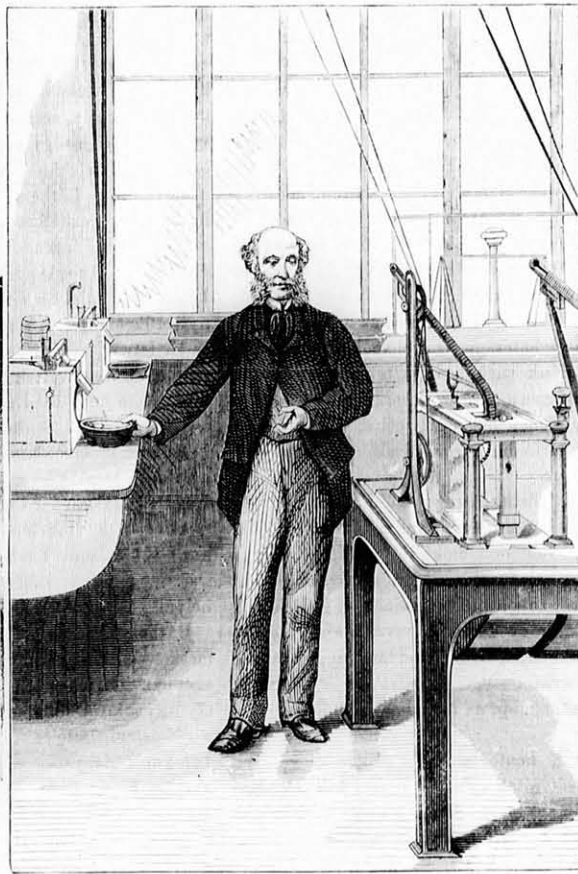
és nagy összeköttetései, melyek az egész világot behálózzák, mindmennyi csatornát képeznek, melyeken a mesés nagyságu kincsek ki- és beszárvágnak.

A brit kereskedelem és ipar nagy terjedelmének felel meg Angolország bankja is, mely a világ legnagyobb és legpéldányszerűbb pénzügyintézetének egyike, s mely Londonnak egyik legkiválóbb ritkasága. Forgalmának óriási terjedelméről némi fogalmat alkothatunk magunknak azon tényből, ha tudjuk, hogy az angol bank papírforgalma 1868. évben 24 millió font sterlingre ment, hogy a banképilet maga, mely szerfölött gazdag és fényes, 4 angol holdnyi területet borít el, s hogy a banknak tíz- és tolvajmentes pincéiben elhelyezett arany és ezüst pénzkészlet átlag mindig 20 millió font sterlingnyi értéket képvisel. A bank belsőjét, kivéve a hivatalszobákat, csak az igazgatók valamelyikének engedélyével lehet megtekinteni, s minthogy olvasóink közül bizonyára keveseknek volt alkalmuk e pénzügyintézetet meglátogatni, képünk és soraink segítségével el fogjuk őket a bank legnevezetesebb részeibe vezetni.

Egyik legkiválóbb helyisége az intézetnek az u. n. »*Weighing Office*«, vagyis azon bureau,

Bankjegyek szekrényei az angol bankban.

Az arany pénzdarabok mérése.

nak a diétán, miként ez vagy 1.000.000-ot szavazna meg a magyar nyelv extensiv és intensiv terjesztésére s a pesti színház építésére. E fölirat utalván a keserű tapasztalásra, mely a magyar szó elhanyagolását igazolja, »érzékeny elragadtatással kívánja követni« Ferdinánd király példáját, ki civillistájának egy részét a magy. tud. akadémiára ajánlta; — hódolni akar a közvélemény intésének s társulni azon vármegyék »iparkodásához«, melyeknek keblében »több nem honi nyelven beszélők találtak«, midőn indítványozza, hogy a nemzeti nyelv kül- és belterjű tökéletesítésére 1.000.000 forint szavazzassék meg, melyből 200.000 a nyelv intensiv művelésére, 400.000 magyar iskolákra, 400.000 a Pesten emelendő nemzeti színházra esnék.

Midőn Szabolcs ez indítványát köröztetése többi közt Zemplénnak is megküldte, Kazinczy is értesült a felül, s nyilatkozott is, irván Toldynak: »Szép, de az intensívára nem ily áldozatot ohajtok, hanem azt, hogy szaporítsa valami isten az

theosis«-a, »Sebastopol-quadrille«-je és »Irenmazure«-ja hazánkban mindenütt általános el van terjedve.

S most megszakitjuk észlelődecsink fonalát, bocsánatot kérve, ha itt-ott túlterjengők valánk s nem mindenütt sikerült egy-egy »eseményt« a történet Prokrustes-ágyába szorítanunk, s még egyszer kockáztatva szerény ohajunkat: vajha ne soká késnének a szabolcsiak a monographiával, mert emlékeik megmentésének idejét majd el találják szalasztani! **ADRÁSSY BÉLA.**

Anglia bankja.

Nem rég ismertette Jókai az osztrák nemzeti bank helyiségeit és mesés mennyiségű kincseit, melyeknek terjedelméről s valódi nagyságáról a szegény ember még gondolkozni is csak úgy »kételkedve mer.« Lássunk már most egy másik óriási pénzügyintézetet.

Anglia, mondhatni, leggazdagabb országa a világnak. Roppant mennyiségű kereskedelmi hajói

melyben az aranypénz, főleg a sovereign-ek méretnek. E célra a Colton által föltalált mérlegek használatnak, melyek segítségével egy óra alatt rendszeren 3300 darab arany sovereign-t lehet megmérni, vagyis valódi, törvényes súlyukat megvizsgálni, mit Colton mérlege úgy eszközöl, hogy azokat, melyek szabályszerű súlylyal bírnak, rendszeren kiszámlálja, a kevésbé súlyosakat pedig félre dobja egy szekrénybe. Két ilyen gép látható képtűnkön a pénztárnok jobbán.

Egy másik nevezetes részét képezik e banknak a pincék vagy boltok, melyekhez a még ki nem adott, újonnan nyomott bankjegyek, elzárt, tűzmentes vaspénztárakban series és szám szerint rendezve őriztetnek. Minden bankjegy tudvalevőleg csak egyszer adatik ki; mihielyt beváltás végett bemutatott és beváltott, az illető szekrényben a series szerint az »*Old Notes Office*«-ban elzárva tíz évig tartatik fenn, hogy az előfordulható hamisításoknál ellenbizonyítékul szolgáljon.

Nevezetes még a »*Bullion Office*«, vagyis az arany és ezüst kocka bureau, a vele összeköttetésben álló földalatti pincékkel. Itt van elhelyezve kocka alakban olvasztott arany és ezüst, melyek-

ből később aztán szabályszerű pénzt vernek. Minden ily kocka egy kis négyszögletű táblát képez, melyek súlya mindenikre rá van írva s százszáz ilyen kocka egy rakásba téve helyeztetik el egy-egy tolható szekrényben.

A boltokat gázzal világítják s oly mesterséges védzerekkel vannak ellátva, hogy lázadás vagy zendülés esetére rövid idő alatt vízzel vagy homokkal boríthatók be, s így biztosan védhetők a kiraboltatás ellen.

A bank igazgatását egy igazgató egy aligazgató és 24 választott igazgató vezeti, kezeket azon részvényesek választják, kiknek legalább 500 font sterling részvénytökéjük van. A banknak összesen több mint 900 hivatalnok van, kiknek évi fizetése 60 és 1200 font sterling között változik, és kezeli 40,000 font sterlingért az egész britt állam adósságát. Ezen angolbanknak, melyet 1694-ben egy Patterson nevű skót alapított, mostani üzletforgalmát eléggé mutatja azon tény, hogy a bank nyomdája több száz embert foglalkoztat s hogy a nyomdában csak bankjegyek és fizetési könyvek nyomatnak, mely utóbbiakból a bank naponként 300 darabot használ föl. A bankjegyek megszámozását az *Oldham* által föltalált számozó géppel eszközlik.

tom vissza: »ready« (kész vagyok.) Minek is fetrengnek már itt? fogyasztom az oxygent haszon-talanul? En csak mythust hagyok magam után, nem aktualitási irt.

Ez kis idő alatt a második halál, mely olyformán hangzik felém, mintha hívnának. Az első Duscheké volt. Duschekben nekem egy kapocs szakadt el az clothez. Mig élt, mindig éreztem a kötelesség egy nemének reményét, azt, hogy tán még módomban lesz neki, a halátlanul gyanusítottnak, igazságot szolgáltatni a nemzet színe előtt. E reménynek is vége van, mert meghalt.

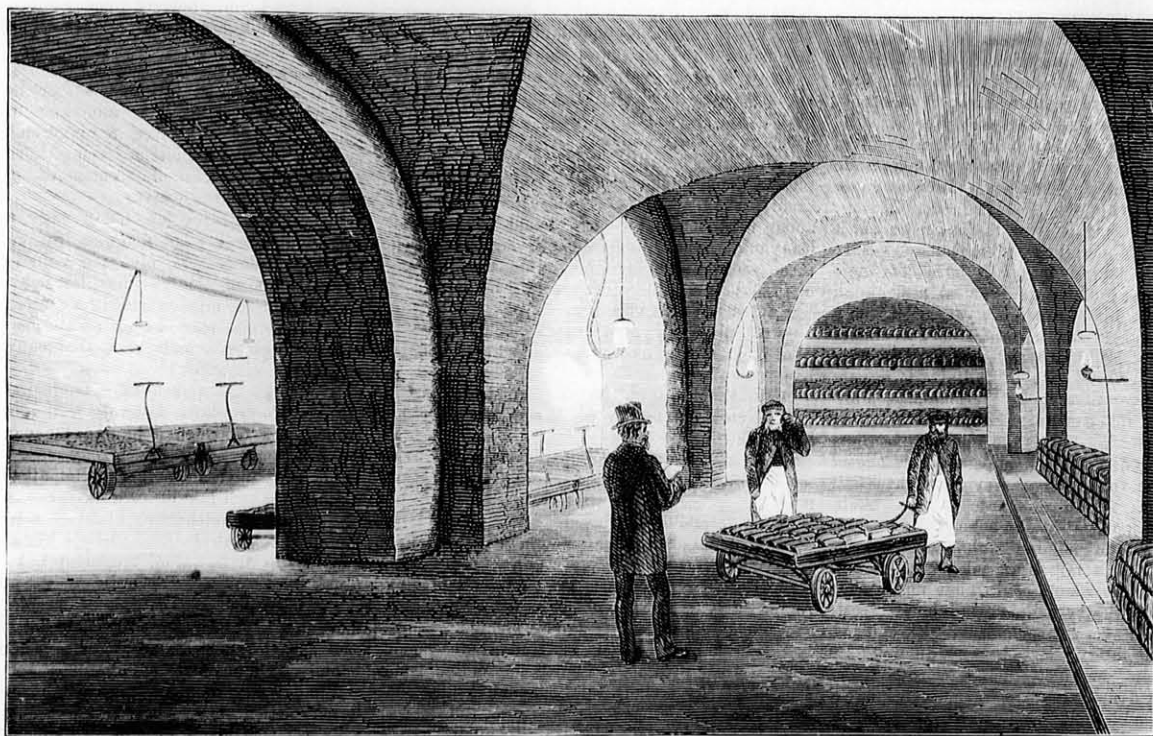
Különös faj ez a mi fajunk. Igazán különös. Annyi ember él még, ki szemtanuja vagy részese volt a nemzet azon nagy erőfeszítésének, melynél Duschek hűséges erélye a leghatályosabb tényezők közé tartozott; mégis olyformán vagyunk már vele, mintha századok homálya terülne el az akkori és a jelen kor között. A nagy nyilvános tettek kiáltó tanúsága észre nem vétetik, de a lappangva tért nyerő kőszá gyanúsítás, mely nem tudai, honnan jó és hova megyen, hitelre talál.

A nagy nyilvános tény ez: Duschek nem foglalkozott politikával. O tisztán és egyedül hivatalnok, lelkiismeretes, buzgó hivatalnok volt, ki földadatának élt. S neki nagy, neki oly földadata volt, mely a nemzet nagy erőfeszítésénél a moz-

Ha Duschek becsületes lelkében oly vétkes gondolat, mint a milyennel gyanúsítottak, csak föl is villant volna, sőt többet mondok, ha ő ily vétkes gondolat nélkül is azon — fájdalom! nem ritka, gyöngye jellemek közé tartozott volna, a kiknek jó szerencsére és siker reményére van szükségük, hogy a kötelesség elől ki ne térjenek, neki egy igen könnyű alkalmá lett volna nemcsak (mint mondani szokás) saját börtét tisztességesen biztonságra helyezni s a bécsi urak előtt magának fényes érdemeket szerezní, de sőt magát az egész honvédelmi harc folyását is már 1848. december végével lehetetlen tenni.

Midőn azon időben a fővárost elhagyni voltunk kénytelenek, s midőn ennek folytán a reménytelenség nem egy híres hazafit megtántorított, az osztrák pedig azt hitte s Európaszerte kérkedve hirdeté, hogy mindennek vége van; arra, hogy mindennek valóban vége is legyen, nem kellett volna más, mint az, hogy Duschek az ország ingó értékének s különösen a pénzsajtó gyárkészletnek becsomagolásával kétszer huszonegy óráig elkéssék. Egy kissé lanyhább erély, egy kis idővétel evésre, alváásra, pihenésre, szóval egy kis »ártatlan elkéssé,« és mindennek vége van helyrehozhatlanul.

Egész lajstromát lehetne idézni a hirneves hazafiaknak, kiknek semmi másról, csak saját beces-

Az angol bank pincéi.

Szabadságharcunk pénzügyminisztere.

A közelébb elhunyt Duschek Ferenc nekrológiájában kisebb nagyobb mértékben helyt talált oly hang, mely ha nem is mondta ki határozottan a vádat, de nem is védelmezte attól az elhunytat, hogy a szabadságharc idejében a magyar pénzügyminiszter titkos egyetértésben volt az osztrákokkal, s a világosi katasztrófa után siettek ezek kezére szolgáltatni a kincstárt.

Kossuth nem följjadul e vádak miatt, és védelme alá veszi az elhunytat. Egy levélben teszi ezt, melyet Simonyi Ernőhöz irt, s melynek elején Vukovich haláláról is meleg szavakkal emlékezik meg.

A minden tekintetben érdekes levél, mely egy nevezetes szerepet játszott férfiú emlékét rehabilitálja s már történetkönyvbe is átment adatokat cáfól, így hangzik:

Vukovich halála igen keservesen hatott rám. Pusztulunk, veszünk, mint bontott kéve szét-hull nemzetünk. Vukovich oly irt hagy maga után, mely örökre betöltetlenül fog tátogni. Roppant veszteség!

Hanem tudja ön, mi mellékes hatást is gyakorol rám e halál? Ugy érzem mintha sírjából azt kiáltaná felém: »it is your turn now!« (Most rajtad a sor.) Sequere Kopácsy. En meg azt kiál-

gató rugó hatásával birt. Az ő földadata volt gondoskodni, hogy az ország védelme költséghiány miatt a viszontagságok semmi változati közt fönn ne akadjon. És ő gondoskodott. A kétségbe-cijtéssel határos nehézségek közt is soha nem lazkodó erélyvel sikerteljesen gondoskodott. Ez tény, melyhez sem elferdítés, sem kétség nem fér.

És e nagy horderejű tényvel szemben előáll egy Horváth Mihály (kérem, egy Horváth Mihály! egy megtestesült elvűség »si Diis placet«) és valami nem tudni ki által összefirkált kőszá jegyzetek alapján, de melyeket Horváth maga nem is látott, annál kevésbbé vett oly kritikai bírálat alá, mint a minő minden történéznek kötelessége; és egy ily névtelen írka-fírka nyomorúlt insinuatíója alapján kétségbeveszi egy oly férfiú becsületeségét, a ki mellett hivataloskodásának kézzelfogható bámulatos eredményei a honvédelmi harc első percétől az utolsóig, napról-napra, éjrel-éjre, óráról-órára oly nagy nyilvános tényben nyujtának kiáltó tanúságot.

És e kiáltó tanúság, mely a hála kötelességét rója a nemzetre, nem vétetik figyelembe, hanem egy tendenciózus történész insinuatíója még a halott friss sírjánál is viszhangot kelt.

Nagyon szomorú!

Ez engem annyira bánt, én ezt mint magyar annyira szégyenlem, hogy meg akarok önének egy pár tényét említeni. Használja, ha jónak találja.

személyük bepakolásáról kellett volna gondoskodniok, mégis elkéstek! Némelyek elkéstek annyira, hogy csak akkor értek Debrecenbe, midőn a Duschek hű buzgalma által irtózatossá nehézségek közt előteremtett »nervus rerum gerendarum« segítségével »névtelen felisteneink« kisö-pörték az osztrákok hazánk földéről messzire, messzire, egészen az oroszok cárijának zsámolyáig. Mások még akkor sem értek Debrecenbe; ezek legalább üszinték voltak, nem mentették magukat, mint amazok azzal, hogy elkéstek.

Duscheknek az ország vagyonát kellett megmenteni, neki a pénzsajtókat, egész gyárakat kellett darabokra szedve elesomagolni s Szolnokig vasúton (mely nagyon »késé« kezekben volt) onnan a rettenetes télben szánon, tengelyen Debrecenbe átvarázsolni, hogy a haza védelmét folytathatni lehessen, de ő nem késétt ám el!

A ki őt látta, mint sokan láttuk Pesten, Budán, Szolokon nemcsak rendelkezni, hanem éten, szomjan, álmatlanul saját kezével dolgozni, nem mint egy, de mint tíz napszámos; a ki tudja, miként én tudom, hogy minden hazafias eltökélés, minden hősiessé elszántság haszonátalaná vált volna, ha akkor, midőn a nemzet sorsa pereek fölhasználásának pókhálószállán függött, ezen egy ember nem mondom hütlenné válik a haza iránt, hanem csak több mint emberi erélyt nem fejt ki, a rá hárult földatok teljesítésében; s a ki tudja, a

mint én tudom, hogy a minőnek mutatkozott akkor, olyan maradt mindig, jó s bal szerencsében a végső percig: annak valóban lehetetlen el nem szomorodni, ha látja, hogy még egy ily férfiú emléke sines biztonságban a nyomorúságos insinuatiók ellen.

Némi önérzettel is szabad talán mondanom, hogy sok dolgot mutatott föl azon időben a magyarok hazája, mely a csodával volt határos. Nem egy kicsinyhitű, bár különben becsületlen ember (kik közül egynémelyik azóta fűres változatokon ment keresztül) kiállott föl előttem álmélkodva: »Csodálatos! Ki hitte volna, hogy ez lehetséges!« Hát még mi minden lett volna lehetséges, ha az elhagyatottság s idegen intervenció leverő befolyása alatt a természetleg szított egyenlenség s önbizalomvesztés burjánja föl nem magzik a haza véraztatott földében.

De hát voltak dolgok a csodával határosak, az igazadhatlan.

És sokan, igen sokan voltak, kik e csodával határos dolgok létrehozásához hozzájárultak. Én nem tagadom meg senki érdemeitől az elismerést, még ha személyes ellenségem is, magamra nézve pedig bírok annak öntudatával, hogy kötelességemet legjobb tehetségem szerint teljesíteni becsületesen iparkodtam. Ezzel én ki vagyok fizetve tökéletesen. De ha végigfutok emlékezetemmel a tényezők egész seregén, most 23 év után is azt mondom, a mit akkor sokszor mondtam: »helyünket sokan betöltötték emberségesen, de mindnyájunk között csak három ember volt, a ki helyét oly bámulatos sikerrel töltötte be, hogy azt hasonló sikerrel lehetetlen lett volna más által betölteni. E három ember Lahner tábornok, Lukács honvédezeres és Duschek Ferenc volt!

E három ember páratlan eredmények köszönheti nemzetünk, hogy ama óriásilag kimagasadó erkölcsi személyiség, kinek neve »Honvéd,« csodálatot mivelhetett.

És Duscheket mégis gyanúsítják! még azt is vétkül rójják föl neki, hogy midőn minden veszve volt, a kinevált-maradványt a győztes (bár nem a maga erejével győztes, de győztes) osztráknak átadta. De hát mit akarnak a gyanúsítók, hogy eszedekdjék vala? Azt akarnák, hogy ellopta volna? Ah! a 49-diki korszak emberei ezt a mesterséget nem értették. Ezért tudtak 70 egynehány millió forinttal seregeket teremteni, semmi-ből fölszerelni, fölfegyverezni, semmi-ből eltartani s háborút viselni két birodalom s bellázadás ellen, s még a törvényhatóságok házi pénztárát is ellátni (mert adó nem volt kivétel) s még vasútait is építeni. Duschek, midőn mindent veszve talált, mondhatsz nyílt vásárt tűtött a boldogtalan emléktől Világoson. Beváltott minden bankot, fizetett minden árjegyzéket, a míg csak jelentkező akadt. Midőn többé nem akadt senki, hát mit kellett volna a maradékkal csinálnia? mit lehetett csinálnia, ha lopni nem akart? elátni? akkor is azt mondták volna, hogy ellopta! S ez a gondolat az, a minek hírtől becsületlen lelke irtózott. Ezért nem keresett ő menedéket a számkivetésben; ő érezte, hogy neki, mint pénzkézelt tisztviselőnek nem szabad számadás nélkül menekülni; ő érezte s megmondta nekem utolsó találkozásunkkor, hogy érezte, miként ha minden elvesztett is, egynek nem szabad elvesznie, a 49-diki kormány becsületének; neki be kell számolnia a kinek lehet, de be kell számolnia, miszerint tisztán álljon a világ, a történelem előtt, hogy a 49-diki kormány nem használta a hatalmat fejős tehén gyanánt saját hasznára. Megbukott az ellenséges sors csapása alatt, de keze tiszta volt és szennytelen.

És beszámolt. Faggatták két éven át, mind hiába. Elitelték nem két, de hat évre, mind hiába. Ó miatta egy szemből sem esett csak egy könnyesepp sem. És ő megőrizte a nemzet s a nemzet választottjai becsületét... és maga szegénységben halt meg.

Legyen áldott emlékezte!

Még egyet. Neki 49-ben két felnőtt fia volt. Gondosan nevelt, nagy készségtű jeles két ifjú.

Ó maga nekem még csak be sem mutatta őket soha. Pedig kívántam. De azt felelte: engedjem neki az öntudatot, hogy kegyvadásznak ne látszassék. Hanem én más úton sok szép és jót hallottam derek fiairól s egyszer említve, hogy nem vagyunk a jeles készségtű ifjak bővében, kérdeztem, minő pályára nevelte fiait? És ő mit felelt? azt felelte, hogy a pályaválasztás békés időkre tartozik, most a hazának katona kell, ki vérvél, életével védje a hazát. Az ő fia már rég honvédek.

Mind a két fiát odaadta a hazának, s meg is álltak helyüket emberségesen, dicsőségeseen a vér mezején. Nem úgy tett, mint egy némelyek,

kik közül a család egy tagja Debrecennek, egy másik Bécsnek hódolt, miszerint akármire dőljön a kocka, legyen kire hivatkozni. — Neki két fia volt s mindkettőt odaadta a hazának!

És a nemzet fizet neki gyanúsítással sírjánál, mert a »Cato-i jellemű« (!) püspök vagy apát, vagy mi, történelemnek tetszett arcul vágni a történelmi nyilvános tényeket s egy névtelen győri írka-firka hírének alapján kétségbe hozni egy ily férfiú önzétesen hazafiságát.

Biz ez nagyon szomorú.

Nekem fáj, hogy a rágalmozottnak jobbotam nem nyujthatom nagyrabecsülésem jeléül a nemzet előtt. De hát a sír nyugalmat nem háborítja a rágalom.

Vannak idők, midőn ennek tudata is vigasztalás.

De én — ha szavam nem volna a pusztába kiáltónak szava — inteni szeretném a nemzetet, ne szokja meg hálátlanul lenni azok iránt, kik őt híven szolgálták, mert hálátlan nemzetért nem sok ember érez ösztönt magát fölládozni a vélszer idején.

A babeleány.

(Orosz népröze.)

Volt egyszer egy cár, kinek három leánya volt. Nem tudod, melyik szebb a másiknál, mégis gondolható, hogy a legitalább a legszebb. Oly szép volt, hogy nehezebb elmondani, mint elhinni, s még nehezebb elhinni, mint elmondani. Hanem ez a nagy szépsége volt szerencsétlensége, mert e három leánynak volt egy kegyetlen, szívtelen mostohája, ki irántuk úgy viselte magát, mint egy ronda varju, vagy mint egy szennyes tehén. Haragudott ő kis pástortelvényeire, s mindenkégyőtré, kinzát őket. Minél szebb volt valamelyik leány, annál jobban gyűlölte, s minél jobban gyűlölte, annál inkább üldözte. Így annak a harmadik leánynak, annak, legszebbnek, legtöbbet kelle tőnni, szenvedni. Végre megunja ezt a kis lány, megszökök s a babültetvénybe rejti magát.

Egy cárfiút arra visz útja.

— Menj — úgymond egyik szolgájához — s nézd meg, milyen az a szép madárka ott a babóiban.

A szolga ellovagol, visszatér, s mondja:

— Nem szép madár ez hanem csodaszépségű leánya.

— Menj hát újra oda, — parancsolja a cárevis — s kérdezd azt a csodaszépségű leánykát, mi neve.

A szolga ellovagol, visszatér, s mondja:

— A csodaszépségű leánykát neve: »babeleány.«

— Menj hát még egyszer oda — szól az ifjú — s kérdezd a »babeleányt,« eljönn-e velem udvaromba?

A szolga ellovagol, visszatér, s mondja:

— A »babeleány« nem akar udvarodba menni. Az ifjú cár tova megy. De pár nap múlva ismét a babültetvény mellett talál elmenni, s újra oda küldi szolgáját.

— Menj s kérdezd a »babeleányt,« nines-e kedve palotámba jönni?

A szolga ellovagol, visszatér, s mondja:

— A »babeleány« semmi baja az ültetvényben, s nem akar palotámba jönni.

Az ifjú cárevis boszúsán odább áll.

Három nap múlva megint a babültetvény mellett talál elmenni, s ismét odaküldi szolgáját.

— Menj, s mondd a »babeleányt,« hogy nálam urnó lesz s cári leány, ha velem jó udvaromba.

A szolga ellovagol s visszatér, a »babeleányt.«

Tetszett ez a cárevisnek, lovára maga mellé veszi a leányt, s villámgyorsan a tenger partján terem.

Bevezeti anyjához. Ez szívből megszereti a »babeleányt.« Maga az egész udvar nem tud eléggé bámulni a leány csodaszépségén.

Egyszer a szerelmes cárfiú így szól hozzá: — Kérj tőlem, mit szíved olajt, kész örömmel teljesítem.

Az urak meg az uri asszonyok mind jelen voltak.

A »babeleány« ollót kér.

Azonnal parancsolja a cárevis, s hoznak neki igen szép ollót, melyet maga nyutott át kedvesének. Ez átveszi az ollót, s míg tizet olvasunk, orra végét lemetszi.

Mind megjédtek, de annál inkább elesodálkoztak, midőn a levágott orr egyszerre megnő, s mind a »babeleány,« mind az orr még sokkal szebb lesz, mint azelőtt volt.

A mint ezt a többi uriaszony meglátja, las-

casáknak egyenkint elsuhanak, s mindegyikük eles ollóval orra végét levágja. De orruk vége nem akart újra megnőni s előbbi alakját visszanyerni, s így még esunyábbak lettek, mint annak előtte voltak, a mit bizony-bizony aligha reménylettek.

A »babeleány« okozták e miatt, s nagyon megharaguszak rá, de az ifjú cárevis még jobban, annál inkább szereti, mert most még szebb volt, mint annakelőtte, midőn arcán a régi orr diszlett. Azért így szól hozzá:

— Mit kívánsz? Kérj tőlem! Teljesítenni fog.

A »babeleány« mond:

— Engedd, hogy forralt tejben megfürdjem.

Azonnal tejet forralnak. A »babeleány« beugrik a kádba, s mikor kijő, oly szép, hogy alig bírod nézni. Szépsége mindenkit elszédített, minden szemeket elbájolt, elhomályosított. Az egész teremtés csodálatos volt. Aligha van jó, böles vagy tudós, a ki etalálhatta volna a fürdés előtt, hogy ő még szebb is lesz, pedig sokkal szebb lett.

A többi uri asszony szintén oly szép akart lenni, vagy még szebb, azért ők is forraltatnak tejet, hogy megfürdjenek abban. Hanem csufosan leforraltatván, kiabálva ugranak ki a kádból. Ezt nem bocsáthatták meg a »babeleányt,« hogy ő miatta ily sok szenvedést kell elviselniük, azért még jobban haraguszak a leánykára. De a cárevisnek még kedvesebb lett, s egyszer így szól hozzá:

— Kérj bármit, kérésed tüstént teljesítem.

— Adjatok hát egy szőnyeget — úgymond a »babeleány.«

Hoznak neki szőnyeget.

A tenger tükre teríti ezt s úgy kezd rajta hajózni, mint valamelyik esónakon. Gyönyörű volt nézni, hogyan jár-kelel a tengeren, majd ül, majd lefelezik, a hullámok meg körülé habrognak, fehér fejceskőket emelgetik s nézik a további esodatos leányt.

Mikor a szárazra lép, hol a nagy urak már összegyülekeztek, s hol maga az ifjú cárevis is epedve várakozott rá, oly szép volt, hogy nem lehetett ránézni. Anyyira használt neki a tenger.

No már most minden megáll s a mesének is be kell végződnie, mert ha ez tovább is így foly, nem találunk szót, melylyel a »babeleány« szépségét eléggé leírhatnók.

A mint az uri asszonyok a tengeri sétat meg-látták, szőnyegként futottak, a tenger színére teríték, s a felszinen a hajókázást megkísérelék. De a könnyű szőnyegek bizony nem igen tarták fenn őket, s a tenger hullámaiba merültek el. Alig szabadíthatták meg őket, de azért mégis őt — a legszítelenebbek közül — a tenger hullámaiban lelte sírját. Azok pedig, a kik a csaknem bizonyos halál karjaiból megmentettek, így kiáltanak föl:

— Mindenek a »babeleány« az oka, ez nem maradhat így, valaminek történnie kell.

A cárevis szíve is viszhangozta, ez nem maradhat így, valaminek történnie kell.

Elmegy anyjához az öreg cárnőhöz, s így szól hozzá:

— Ez nem maradhat így, valaminek történnie kell!

— S minek kell történnie? — kérdi a cárnő.

— Ha akarod, hogy éljek — felel a cárevis, — a »babeleány« némmé kell lennie.

— Csak azt tudnám, hogy ki ő, honnan jő s mi származása, — úgymond a cárnő, — mert egy cárevis csak nem nőstülhet meg becsülettel egy »babeleányt,« a ki isten tudja, a széles világ melyik sarkából jött ide.

Hanem a »babeleány« válaszolja:

— Nem vagyok én bizony kőbor »babeleány,« hanem szép cárleány.

Aztán elmondja, hogyan s miként történt minden, hogy ő cárleány... hogyan tartotta őt a szép cárevis madárnak... hogyan izente ő vissza, hogy ő »babeleány« s aztán még hatalmas cár legifjabb leánya.

Ó ezt mind szépen, vigán, majd kissé szomorúan mesélte el.

Aztán összekel a cárevisessel, s nagy és hatalmas cárnévá lesz, a legszebb cárnévá a világon, ezzel pedig sok van mondva, mert a cárnék mind szépek. No de ezt mindenki tudja.

A mit egyik tud, nem tudja a másik. Ha mindenkinek új orra nőne, hányan találkoznának, a kik mindannyian lemetszenek orruk végét; ha mindenki megfürödhetnék jól forralt tejben, a nélkül, hogy érzékeny sebek borítanák testét, hányan fürödnének meg, hogy szebbekké legyenek; ha mindenki a tenger sima tükre könnyű szőnyegen hajókozhatnék, az egész világ szőnyegeken utaznék a tengeren. A mit egyik bir s tud, azt

állami nagyság utolsó fényes mozzanatát tárja szemünk elé, minőt e nemzet kézzel fogható történelme nem mutathat többé. Midőn ugyanis II. Iván, a »kegyetlen« melk-cimmal jelzett orosz cár Lieflandot, minden előző hadüzenet nélkül hadaival elaraszította volna, Báthory eltekintet magában, hogy a kivülről fenyegető veszélyt egyszer mindenkorra elhárítja birodalmától, melynek belbékéjét helyreállítani csak hosszú küzdelem s kimondhatatlan fáradsággal után sikerült. Megtornt tehát a nemesség ellenkezését, mely az ország határain kívül viselődő háborút ellenzte, mert a netalan győzelme s királytól saját előjogainak féltelenségét féltette; azután jól felszerelt serege élén több csatában megverte az oroszokat, legoroszabb harc után a Mészöbba vezető út nyitva állott a győzelmes király előtt. A lengyelek felől fenyegető visszatörles veszélytől indítva, Iván cár követtséget követésig után menesztett Báthoryhoz. Az első követtség elszörnyűködve abban hagyta a megindult béketárgyalásokat, midőn Báthory a hatalmas cár nevének fölemleltékor nyugodtan és fedett fővel ilve maradt. A második követtséget maga Báthory utasította vissza, ki időközben ellenállhatatlan mind előbbre nyomult Orszországot belsejébe. Azonban harmadikban Iván követjei, kik végre már térdén állva könyörögtek békéért, hatalmas szöszölőt nyertek III. Gergely pápa legatúsában, a jezsuita Possevini személyében, ki — miután a Róma felől sürgetett békepolitika érdekében még a lengyel hadsereg soraiban is pártolókat toborzott volna — magát a győztes királyt egyházi áttokai is fenyegette. Iván cár ugyanis szorult helyzetében eget-földet ígért volt a pápának azon este, ha befolyásának sikerülne a Báthory részéről erre mérendő csapást fölfogni s a katolikus lengyeleket békére hajlítani. A művész sötét árnyalak képében választja át a béke közvetítőjét a festmény színektől ragyogó alapjától s a főszemélyek pompás tarca ruházatától. Possevini a jezsuita mintegy áldva tartja kezét a kenyér és só fölött, melyet Cyprian egyháznagy, orosz zászlón terdelve, béke jeléül arany talon nyújt a győztes felé. A kifeszített sátor alatt Báthory ül, kinek alakja a fennmaradt legjobb arcképek nyomán élethíven van ábrázolva; láthatólag kizűd a gondolat az aggodalom ellen: felüton megállni annyi győzelem után, s ezáltal tárt kaput nyitni a Lengyelországra keletről folyvást fenyegető s jövőre netalán még gyászosabb alakban bekövetkezendő veszedelemnek! Tündölvé emlékezik meg a legszörnyebható intelmekről, melyekből a balról kissé hátrább álló Zamojski János kancellár, őt a vesztéres békétől jösszeműly ihlettel óvni meg nem szűnt, de mind hiába, a római hatalomhoz győz. A sátor alatt és mögötte tág körben állanak a lengyel, magyar és lithván hadvezérek, kiknek neveik a festménynek megfelelő rajzvázlalon folgyeznek. Mindannyi fölhaborodva, vagy bizalmatlanul kíséri a békétárgyalásokat, egy-kettő nem hisz a tények valóságában: így Ostrogski herceg, ki gondatlanul térképet vizsgál s új támadó hadműveleteket tervel. Cyprian orosz főpap háta mögött felül borulva lesi Naszeukin, a másik követ, vajjon ki fogja-e mondani Báthory a lengyelekre vést hozandó béke szavát; e mögött Lecki Dömötör herceg áll, Iván cár levelével kezében s mellette, Báthory előtt földre borulva fekszik Olfieriev Wassiliev, ki a megalázkodás ezen tényét egykoron Báthorytól követelte volt. Melyekben a háttér felé Obolenszky herceg, a cár leggyőzött hadvezére áll. Habár ez alakok együttvéve és összesen alkotják meg csupán a történelmi drámat az előttünk álló festményben, mégis mindegyikben külön, saját szerűen jellemző módon tükrözik a pillanatra erőszakosan visszafajított igazalom és szevedély, az egészben pedig feszítő hatása a döntő momentumnak, melytől egy ország jövője függ.

— (A magyar költészet ismertetésével) foglalkozik Steinacker Gusztáv hazánkba, ki németországi lakos. »Ungarische Lyriker seit Alexander Kislafud« cím alatt adja ki a magyar költészetből merített fordításait, életrajzi, bírálati és irodalmi történeti jegyzetekkel. Ötvenöt költőnek lesz a gyűjteményben képviselve, 186 költemény nyel. A gyűjtemény a jövő évben jelenik meg.

— (A totók egyik népszerű költőjének:) Sladkovicsnak emlékszókat emelnek Radványban. Sladkovics (esaládi nevén Brasadoris Andrási) a velünk együtt lakó nemzetiségek egyik kiválóbb irodalmi jelensége. Első műve, a »Manina« Petrarka szemlében írt, bölcselmi és lyrni elemekből álló szerelmi költemény, melynek azonban nagyobb műbece nincs; hanem értékes költői műve (és sokan Arany János »Toldy«-jával teszik párhuzamba) »Détvaz« című költői elbeszélése. Írt több nemzeti irányú kisebb költeményt és dalokat is, melyekben költői kedély nyilatkozik. Ezekből az időszaki sajtó néhányat Gáspár Imre fordítása után mutattott be a magyar közönségnek. Ugyane fiatal író most több költeményét fordítja, s ezeket, valamint más tők költőkötől vett dalokat benyújtja a Kislafud-Társaság-

nak. Szükséges is, hogy a velünk együtt l kő nemzetiségek rodamit és költészetét ismerjük.

— (Jókai »A magyar nemzet története«) című munkát, melyből már öt kiadás jelent meg 12,500 példányban, folytatni fogja a mai napig. A »Hón« szerint: e mű képekkel fog megjelenni.

— (Magyar regény görög nyelven.) Az Athenben h tenkint megjelent »Kéri« (Az idők) című politikai lap pár nap előtt kezdte meg Téfi Iván »Athen harmine zsarnoka« című regényének közlését. E mű pár hó előtt egyszerre magyar és német nyelven jelent meg, s a nevezett görög lap a magyarból fordította e regényt.

— (A hazai műemlékek bizottsága.) mely hazánk egyes vidékei műemlékeinek összeírásával és megörökítésével foglalkozik, közléssel megkezdte Cséplő Péter urat a végett, hogy a nagyváradi várat — mely igen nevezetes szerepet játszott hazánk zivataros múltjában — a bizottság által kiadandó műemlékek albuma részére lefényképeztesse. Cséplő Péter már ez irányban meg is tette intézkedését, nevezetesen beszélt Mezey Lajossal, ki a nevezett görög lap is vállalta s ezenkívül volt a várparancsnok, illetőleg katonai parancsnokságnál is, hol ígéretet nyert, hogy a cél elérése tekintetében a lehető legelőszintűbb segédkezéssel fog találkozni.

— (A kassai színházra) 1873. okt. 1-jétől 3 évre pályázat van hirdetve. A pályázni ohajtok a város közgyűléséhez címzett folyamodványaitak folyó hó 20-ig adhatják be, s ki kell mutatni, hogy jó dráma, opera, népszínmű- és operettterülettel képes szerzőlt volna, kell ruhátára és könyvtára van. A színházat ingyen adja a város, s mellé 30 öl fat és 2000 frtnyi segélyt. Az első 1000 frtot az illető szingizagató a tagok névsorának bemutatása és a szerződés megkötése után kapja meg.

— (Xántus Jánosnál) máris felszaporodtak a világtárlatra küldendő néprajzi tárgyak. Különösen a jól összeválogatott népviseleti cikkeik meglepően gazdagok. A magyar, román, szerb, tót és szász viseletek érdekbes tarkaságát az egész világ meg fogja bámulni. Házi eszközök, hangszerek, a népléxus cikkei szintén egész halmozat képeznek.

— (A kholera) az ország részeiben több helyen fölépott; Kassán még mindig dühöng, ezenkívül Ungban, Zempléneben és Hevesben van járvány jellege. Pesten dec 8 kan 12, Budán 4 újabb eset merült föl. A járvány kezdete óta Budán 724 eset fordult elő, melyből 267 volt halálos; Pesten 708 kholerabeteg közül 271 halt meg.

Megjelent zeneművek. Az »Apollo« zenemű-folyóirat 22-dik száma megjelent. E művek vannak benne: »Fohász« és »Merengés« népdalokból igen sikerülten szerző, s nejméne (Lohr Irma úrbölgynye) néniá Zimay László; »Románok« embek Schumannra szerző s Majláth Saroltának ajánlta Göblé Henrik; »Bunyovszky-négyes« Doppler operájából Jánbortyól; egy pár gyermekkar Zsuzsokvölgy Ferencötől. s »Kis kertemnek« című dal Simonyi Kálmántól.

— Táborzsky és Parich zeneműkereskedésében jelent meg: »Egálhalm« Reményi Ede 1872. február 10-én tartott esküvőjére. Zongorára szerző Liszt Ferenc. Ára egy írt; Kis ábránd kedvelt népdalok fölött. Könnyű modorban zongorára szerző zseny Gyula. Ára 1 írt; Enteder-odet gyors polka Katzau Lajostól. Ára 50 kr.

TARTALOM.

Cikkek: »Szlávy József« — »Mergsemmitülés.« — »Összeesküvés a tengeren.« — »Egy kis monographia.« Andrássy Belától. — »Anglia bankja.« — »Szabógharunk pé zagyminisztere.« — »A balékány.« — »Az irón.« — »Vegyes közlemények.« — »Hírek.« — »Képek: Szlávy József Bankjegyek szekrényei az angol bankban. — Az arany pénzdarabok mérese.

Hirdetés.

Cachemir-kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legujabb női ruha-kelmék nagy választékban, bámulatos olcsó árért.

Teljes ruhához való legszebb kelmék 15, 4, 5, 6 írtért, ugyszintén a legújabb fekete seiyem-anyagok kaphatók

HAMBURGER ADOLF üzletében.

PEST, uri-utca 1-5-ös sz. Párisi ház.

Mintaküldetnek kívánatra mindenféle lngyen és bérmentve s megrendelések utánvett mellett azonnal elkészöltetnek.

10-6

Asztal- és ágyterítők.

Megjelent az

„ATHENÆUM“ könyvkiadó-hivatalában (Pesten, barátok tere 7. szám) s általa Magyarországon s Erdély minden (Bécsben G o r i s c h e k, Stefansplatz Nr 6.) könyvkereskedésében kapható:

AZ ATHENÆUM

Nagy Képes Naptára

1873-ra.

XIV-dik ÉVI FOLYAM.

Szerkeszti: Sárkány Ján. Fer.

1—200 oldal, 35—40 szép képpel. Ára csak 1 ft.

TARTALMA. Katholikus, protestáns 6-hitű és zsidónapár. Évszámítások. Holgyok stb.

Novellák és történeti rajzokból. A politika nyomorultja. Beszél Deák Farkastól. Lovelak a törökvilágból. I. Nyevelik Muhammed szultán fermánja Apafi fejedelemehez, melyben telhívja, hogy a Bécs elleni hadjáratához csatlakozzék. II. Murad Girai tatár khán levele Apafhoz, melyben tudatja, hogy a török császár segítségére Bécs ellen indítván hadat, Erdélyen fog átmenni. III. Bethlen Elek tanácsolja a fejedeleme, hogy a ándékokkal vegye rá a tatárt, miszerint más utat választás Bécs felé. IV. Achmet kanizsai agra parancsol a magyar falukra, hogy 1000 ökrös szekeret adának a szultán táborába. V. Toloki Mihály jelentése Apafhoz a tatárok dűlása, égetése miatt. — Az amnestiák korszaka. Irodalmi emlékirataiból Szokoló Victor. — Ne higgy magyar a németnek. Volt tót kuruz dala. Régi kuruz dalok. Thaly Kálmántól. — Két táborok 1848-ból. Igaz történet. Moesáry Bélától. Lenkei száada. Petőfiék képpel. Befordultam a konyhára képpel. Tátra vidéki lakosok képpel. Egy szép napom Venczeiben képpel. S. J. F. Guinevre királyi története, képekkel. Urcim Józse. Aoltverseny. Angol sport novella. Egy kis cselepeti a tengeren. Az utolsó háborúból.

Természetrizai képek. Gorillavadászatunk a sierraleonei erdőben, képpel. A víziboa küzdeleme egy bivallyal, képpel. Az ember a kőkorszakban, képpel. A törpe-egér, képpel. A közpárikai euphorbia képpel. A mókus, képpel. A dolo madár, képpel. A halak valótlanság képpel. Színezmenés a lepkek közt. Világparányok s távolországi s mindenségsben. Flammurion. Az üstökösök eszavilágja, képekkel.

Gazdasági, ipar- és kereskedelem. Álladalmi néneinek s hatályosak az országos lótenyésztésre. A kisbéri, hábolnai és mezőgyéresi ménesek. Az angol és arab telvérek. Az angol, arab, norman, lipizzai telvérvlovak. — A székesszékfővári, nagy-kőrösi, sepi-sz.-gyógyi és varasli csődörtelokok. A hímlétegettség az állatoknál. Dr. Szontagh Miklós. Két házibarád. Könyves-Károlytól.

Ujabb eszmék és események. A szociális kérdés vesztélyei. Dr. Katona Mortól. Összegezethető-e a hit a tudománygyal. Kón Sámuel. A Vezuv legujabb lörése. Képekkel. Nápoly város és környéke. Képpel. A jövő évi világkiállítás és Bécs városa. 5 képpel. Szó ány. Vámlorások a természetben. G. J. Az iparos munkaadók és munkások hazánkban.

Tisztii olizmtár. Magyar-Erdélyország kormányzati és közigazgatási tisztviselőinek névsorozata, a minisztériumok, megyék stb. stb. hivatali beosztásai. **A megyék a legujabb tisztii választások szerint.** Buda Pesten székeli ügyvédek és orvos. Bélyegilleték tábla. Országos vásárokr.

AZ ATHENÆUM

Kis Képes Naptára

1873-ra.

III-dik évi folyam. — Szerk. Sárkány J. F.

Kath, prot., óhittű és zsidó naptárral, 1 100 oldal, számos képpel. Ára csak 50 kr.

TARTALMA: Novellák. Egy élő saját haláláról igaz történet. — Egy pávián humoristika életpályája. — A leányvásár Konstantinápolyban. Rogény a hirdetésék közt. — Mikor az X-et U-nak néztem. Vadász kaland. — Utazás i képek: A körösölygi vasuton 8 képpel. A szamojedeknél, képpel. — Politikai társadalmi rajzok napjainkból. Amoenitates Americanae. Az ölnökésimálási pártokosok. Emberrablások a Csendestengeren. Nihilista mozgalomk Orszországnban. Rabszolgá kereskedés a Nilusnál. A mormonok Ausztráliában. — Természetriz. Életparányok a földgömbön. A legegyszerűbb szerves élet. Hogyan termékenyítük a gyümölcsöt. Új adatok az anyamékküi nemzéshez. A penészgomba és az erjedés. Érez-részekék a növényekben. Mosterségben készített kövek. — Illusztrált a domák: Mit tudott Hatvani uram. Egy puldiktúra eszjárásai. 8 képpel. Miért kedves a kapitány. A vitez szabó — Ezen kívül a magyar-erdélyországi városok tisztikárának olizmtára, országos vásárokr stb.

Ugyanitt kapható:

JÓKAI MÓR

„A közsivű ember fiai.“

Regény hat kötetben. — Ára 6 írt.

„VIRRADORA.“

Ujabb novellák négy kötetben. — Ára 4 forint.

A légurai.

Képek a madárvilágból. 6 gyönyörű nagy képpel. Diszkötésben 5 írt 50 kr.